

საქართველოს მოქმედი ნორმატიული სივრცე ეროვნული უმცირესობების უფლებების შესახებ

ჩვენს ქვეყანას ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვის დადებითი ისტორიული გამოცდილება გააჩნია. საერთაშორისო ურთიერთობების სუბიექტად ქცევის შემდეგ, საერთაშორისო სამართლის პრინციპის პატივისცემის სულისკვეთების შესატყვისად, საქართველოში აქტუალური გახდა ეროვნული უმცირესობების უფლებების საერთაშორისო სტანდარტების ჩრილში მოქცევა, რისთვისაც გადადგმული იქნა როგორც პოლიტიკური, ისე სამართლებრივი ნაბიჯები. ამასთან, ეროვნული უმცირესობების ბუნებრივი და აბსოლუტური უფლებების დაცვასთან ერთად, აღსანიშნავია მათ მიმართ პოზიტიური, პროაქტიული მიდგომები, რაც გაცხადებულია ადამიანური განზომილების კოპენჰაგენის შეხვედრის დოკუმენტში (1990). „...სახელმწიფოები დაიცავენ ეროვნული უმცირესობების ეთნიკურ, კულტურულ, ენობრივ და რელიგიურ თვითმყოფადობას“ [1, 5].

საქართველოში ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვისათვის მნიშვნელოვანია, როგორც საერთაშორისო ისე შიდა ნორმატიული აქტები. რამდენადაც ეროვნული უმცირესობების უფლებები ადამიანის უფლებების ნაწილია, მის დასაცავად უპირველესად მნიშვნელოვანია 1948 წლის 10 დეკემბრის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, რომელიც საქართველოში მოქმედია 1991 წლის 15 სექტემბერიდან [2, 2] ეს იყო პირველი საერთაშორისო დოკუმენტი, რომელშიც ჩამოთვლილი უფლებები მისადაგებული იყო ყველა ხალხზე. მას სამართლებრივი ძალა არ ჰქონდა, მაგრამ იმთავითვე დიდი მორალური ძალის მატარებელი იყო. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია საქართველოში ძალაშია 1991 წლის 15 სექტემბრიდან. დეკლარაციის პრეამბულაში აღინიშნა, რომ: „... აუცილებელია ხელისშეწყობა ხალხთა შორის მეგობრული ურთიერთობის განვითარებისათვის“, პირველი მუხლი კი ადგენს: „ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორი თავისი ღირსებითა და უფლებებით, მათ მინიჭებული აქვთ გონება და სინდისი და ერ-

თმანეთის მიმართ უნდა იქცეოდნენ ძმობის სულისკვეთებით“. განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა დეკლარაციის მე-2 მუხლი, რომლის თანახმადაც: „ყველას აქვს წინამდებარე დეკლარაციაში მოყვანილი უფლება თუ თავისუფლება ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე, როგორცაა რასა, კანის ფერი, სქესი, ენა, პოლიტიკური თუ სხვა სახის შეხედულებები, ეროვნება თუ სოციალური წარმოშობა, ქონება, დაბადებისა თუ სხვა რაიმე სტატუსი“ [23, 2]. უფრო მეტიც, დაუშვებელია რაიმე განსხვავების გაკეთება იმ ქვეყნის თუ ტერიტორიის პოლიტიკური, იურისდიქციული თუ საერთაშორისო სტატუსის გამო, რომელსაც მიეკუთვნება ადამიანი, იქნება აღნიშნული ქვეყანა თუ ტერიტორია დამოუკიდებელი, სამეურვეო, თვითმმართველობას მოკლებული თუ სუვერენიტეტის სხვა რაიმე შეზღუდვებში მოქცეული. მე-18 მუხლით: „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას თავისი რელიგიის თუ რწმენის შეცვლისა და თავისუფლებას თავისი რელიგიის თუ რწმენის აღმსარებლობისა როგორც ერთპიროვნულად, ასევე სხვებთან ერთად, მოძღვრებაში ღვთისმსახურებაში და რელიგიურ და რიტუალურ წესჩვეულებათა შესრულებაში საჯარო თუ კერძო წესით.“ [2, 4] მე-19 მუხლის თანახმად: „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას თავისი რელიგიის თუ რწმენის შეცვლისა და თავისუფლებას თავისი რელიგიის თუ რწმენის აღმსარებლობას როგორც ერთპიროვნულად, ასევე სხვებთან ერთად, მოძღვრებაში ღვთისმსახურებაში და რელიგიურ და რიტუალურ წესჩვეულებათა შესრულებაში საჯარო თუ კერძო წესით“ [2, 4]. მე-20 მუხლი ითვალისწინებს, რომ: „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მშვიდობიანი კრებებისა და ასოციაციების თავისუფლებისა. არავის იძულება არ შეიძლება რაიმე ასოციაციაში შესასვლელად“ [2, 5]. 21-ე მუხლის თანახმად, „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მონაწილეობდეს თავისი ქვეყნის მართვა-გამგეობაში ან უშუალოდ, ანდა თავისუფლად არჩეულ წარმომადგენელთა მეშვეობით. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თანაბარ საფუძველზე შევიდეს თავისი ქვეყნის სახელმწიფო სამსახურში. ხალხის ნება უნდა იყოს საფუძველი მთავრობის ძალაუფლებისა; ეს ნება უნდა გამოიხატებოდეს პერიოდულ და გაუყალბებელ არჩევნებში, რომლებიც უნდა ტარდებოდეს საყოველთაო და თანასწორი საარჩევნო უფლების პირობებში, ფარული კენჭისყრით, ანდა სხვა თანაბარმნიშვნელოვანი ფორმების მეშვეობით“ [2, 6]. ამას-

თანავე, კონვენციის ყველა მუხლი გამსჭვალულია ყველა ადამიანის უფლებათა დაცვის, მათ შორის უმცირესობათა უფლებების დაცვის სულისკვეთებით. აღნიშნული კატეგორიულადაა დადასტურებული კონვენციის დასკვნითი, 30-ე მუხლით, რომელიც აცხადებს: „ამ დეკლარაციაში არაფერი არ უნდა განიმარტოს, როგორც მინიჭება რომელიმე სახელმწიფოსათვის, პირთა ჯგუფისა თუ ცალკეული პირებისათვის უფლებისა ენეოდენ ისეთ საქმიანობას ან ჩაიდინონ ისეთი მოქმედება, რომელიც მიმართულია ამ დეკლარაციაში ჩამოთვლილ უფლებათა და თავისუფლებათა მოსასპობად [2, 8].

ეროვნული უმცირესობის დაცვას ითვალისწინებს, ასევე, „გენოციდის დანაშაულის თავიდან აცილებისა და დასჯის შესახებ“ 31/12/1949 კონვენცია [3], რომელიც საქართველოში ძალაში შევიდა 11/10/1993 წელს. კონვენციის პრეამბულაში ნათქვამია: „აღიარებენ რა, რომ მთელი ისტორიის მანძილზე გენოციდს მოჰქონდა დიდი ზიანი კაცობრიობისათვის“; თანხმდებიან თანამშრომლობაზე. კონვენციის მე-2 მუხლით: „გენოციდი ნიშნავს ნებისმიერ ქვემოთ ჩამოთვლილ ქმედებას, რომელიც ჩადენილია ეროვნული, ეთნიკური, რასობრივი ან რელიგიური ჯგუფის მთლიანი ან ნაწილობრივი განადგურების მიზნით: (a) ჯგუფის წევრთა მკვლელობა; (b) ჯგუფის წევრთათვის სხეულის მძიმე დაზიანების ან ფსიქიკური მოშლილობის მიყენება; (c) ჯგუფისათვის განზრახ ისეთი პირობების შექმნა, რაც მიზნად ისახავს მის მთლიან ან ნაწილობრივ ფიზიკურ განადგურებას; (d) ისეთი ზომების გატარება, რომელთა მიზანია ჯგუფის შიგნით შობადობის აღკვეთა; (e) ერთი ჯგუფიდან მეორეში ბავშვების ძალადობით გადაცემა. აღნიშნული კონვენციის მე-3 მუხლის თანახმად დასჯადია: შეთქმულება გენოციდის ჩადენის მიზნით; პირდაპირი და საჯარო ნაქეზება გენოციდის ჩადენისათვის; გენოციდის ჩადენის მცდელობა [3, 1]; თანამონაწილეობა გენოციდში. მე-5 მუხლით კი: „ხელშემკვრელი მხარეები იღებენ ვალდებულებას თავიანთი კონსტიტუციის შესაბამისად მიიღონ აუცილებელი კანონმდებლობა წინამდებარე კონვენციის დებულებების ასამოქმედებლად და, კერძოდ, ეფექტური ზომების მიღების მიზნით, იმ პირთა მიმართ, რომლებმაც ჩაიდინეს გენოციდის დანაშაული ან III მუხლში ჩამოთვლილი ნებისმიერი სხვა ქმედება“ [3, 2].

ეროვნული უმცირესობის დაცვასთან მიმართებით განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონეა „რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოსაფხვრელად“ საერთაშორისო კონვენცია [4], რომელიც

მიღებულია გენერალური ასამბლეის მიერ 1965 წლის 21 დეკემბერს და ძალაში შევიდა 1969 წლის 4 იანვარს. საქართველოში ძალაშია 1999 წლიდან. კონვენცია შედგება პრეამბულისა და 25 მუხლისაგან. პრეამბულაში გაცხადებულია, რომ: „...ყველა მონაწილე სახელმწიფომ იკისრა ვალდებულება, გაეროსთან თანამშრომლობით განახორციელოს ერთობლივი და ცალკეული ქმედებები, რათა მიაღწიონ გაერთიანებული ერების მიზანს, წაახალისონ და ხელი შეუწყონ ყველა ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების საყოველთაო პატივისცემასა და დაცვას, განურჩევლად რასისა, სქესისა, ენისა თუ რელიგიისა... დარწმუნებულნი არიან, რომ უპირატესობის ნებისმიერი თეორია, დაფუძნებული რასობრივ დისკრიმინაციაზე, მეცნიერულად მცდარი, მორალურად დასაგმობი, სოციალურად უსამართლო და საშიშია, და, რომ რასობრივ დისკრიმინაციას არ აქვს არც თეორიული და არც პრაქტიკული გამართლება. დარწმუნებულნი არიან, რომ რასობრივი ბარიერების არსებობა ეწინააღმდეგება ადამიანთა საზოგადოების იდეალებს“ [4, 1]. უმცირესობათა დაცვის ძირითადი მიმართულებები ასახულია მე-2 მუხლში, რომლის თანახმადაც მონაწილე მხარეები მიისწრაფვიან, რათა შემუშავებული იქნას რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის პოლიტიკა, კისრულობენ ვალდებულებას, რომ ყველა ცენტრალურმა და ადგილობრივმა სახელმწიფო ორგანიზაციამ და დაწესებულებამ იმოქმედოს ამ მოვალეობის შესაბამისად, არ დააფინანსებენ, არ დაიცავენ და არ დაეხმარებიან ნებისმიერ პირს ან ორგანიზაციას რასობრივი დისკრიმინაციის განხორციელებისას. რასობრივი დისკრიმინაციის განმტკიცების საწინააღმდეგოდ გაუქმებული ან ძალადაკარგული უნდა იქნეს ნებისმიერი კანონი. მიღებული უნდა იქნეს ეფექტური ზომები ცენტრალურ და ადგილობრივი პოლიტიკაში. ხელი უნდა შეუწყონ ორგანიზაციებს და მოძრაობებს თუ სხვა საშუალებებს, რომლებიც მიზნად ისახავენ რასობრივი ბარიერების მოშლას და ხელს უშლიან ყველაფერს, რაც რასობრივ დაყოფას აძლიერებს.

ეროვნული უმცირესობების დაცვის კუთხით განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონეა „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტი“ [5], რომელიც მიღებულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1966 წლის 16 დეკემბერს და ძალაში შევიდა 1976 წლის მარტიდან. მის პრეამბულაში აღინიშნა: „ადამიანთა მოდგმის ყველა წევრის თანდაყოლილი ღირსების, განუყოფელი და თანასწორი უფლებების აღიარება მსოფლიოში თავისუფლების, სა-

მართლიანობის და მშვიდობის საფუძველია," I მუხლის თანახმად: „ყველა ხალხს აქვს თვითგამორკვევის უფლება. ამ უფლების საფუძველზე ისინი თავისუფლად განსაზღვრავენ თავიანთ პოლიტიკურ სტატუსს და თავისუფლად ისწრაფვიან ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური განვითარებისკენ“ [5, 1]. მე-2 მუხლით დადგენილი იქნა, რომ: „წინამდებარე პაქტის მონაწილე თითოეული სახელმწიფო კისრულობს ვალდებულებას პატივი სცეს და მისი ტერიტორიის ფარგლებსა და იურისდიქციაში მყოფი ყველა პირი უზრუნველყოს წინამდებარე პაქტით აღიარებული უფლებებით, რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა მრწამსის, ეროვნული და სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადების თუ სხვა გარემოებათა მიხედვით ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. თუკი უკვე გათვალისწინებული არ არის მოქმედი საკანონმდებლო ან სხვა ზომებით, წინამდებარე პაქტის მონაწილე თითოეული სახელმწიფო კისრულობს ვალდებულებას მიიღოს აუცილებელი ზომები თავისი კონსტიტუციური პროცედურებისა და წინამდებარე პაქტის დებულებების შესაბამისად, რათა მიიღოს ისეთი საკანონმდებლო ან სხვა ზომები, რომლებიც შესაძლოა, საჭირო გახდეს წინამდებარე პაქტით აღიარებული უფლებების განხორციელებისათვის. წინამდებარე პაქტის მონაწილე თითოეული სახელმწიფო კისრულობს ვალდებულებას:

ა) ნებისმიერი პირი, რომლის წინამდებარე პაქტით აღიარებული უფლებები და თავისუფლებებიც დაირღვა, უზრუნველყოს სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებებით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ეს დარღვევა ჩაიდინეს ოფიციალურად მოქმედმა პირებმა;

ბ) უზრუნველყოს თითოეული პირის იურიდიული დაცვის უფლება, ვინც კი ასეთ დაცვას მოითხოვს, რომელიც დადგენილია კომპეტენტური სასამართლო, ადმინისტრაციული თუ საკანონმდებლო ხელისუფლების ან სხვა კომპეტენტური ორგანოს მიერ ამ სახელმწიფოს სამართლებრივი სისტემის შესაბამისად და განავითაროს სასამართლო დაცვის შესაძლებლობები;

გ) უზრუნველყოს კომპეტენტური ორგანოების მიერ არსებული სამართლებრივი დაცვის საშუალებების გამოყენება“ [5, 2].

მნიშვნელოვანია, რომ „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტი“-ის 27-ე მუხლმა საერთაშორისო სამართალში თვისობრივად ახალ ეტაპს დაუდო სათავე. მასში აღინიშნა: „იმ ქვეყანაში, სადაც არსებობს ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი

უმცირესობები, პირებს, რომლებიც ასეთ უმცირესობას განეკუთვნებიან, არ შეიძლება უარი ეთქვათ უფლებაზე იმავე ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად ისარგებლონ თავიანთი კულტურით, აღიარონ და აღასრულონ თავიანთი რელიგია, ან გამოიყენონ მათი მშობლიური ენა“. ნათელია, სახელმწიფოსთვის დაკისრებული ვალდებულებები უმცირესობების მიმართ სამმაგი დანიშნულებისაა და გულისხმობს კულტურით სარგებლობის; რელიგიის ქადაგების და ღვთისმსახურების შესრულების; და ენის გამოყენების დაცვას“ საჭიროების შემთხვევაში, რამდენადაც პაქტი უარყოფით ფორმაში იძლევა უფლების ფორმულირებას: „არ უნდა ეთქვას უარი...“ [5, 5].

აღნიშნული ნორმის დეფინიცია პირველად მოიცავს უმცირესობების როგორც ინდივიდუალურ, ისე კოლექტიურ უფლებებს კომპლექსურად. თუმცა, ეს უფლებები შეიძლება შეიზღუდოს პაქტის მე-4 მუხლით: „საგანგებო მდგომარეობის დროს, რომელიც საფრთხეს უქმნის ერის სიცოცხლეს და რაც ოფიციალურად არის გამოცხადებული, წინამდებარე პაქტის მონაწილე სახელმწიფოებს შეუძლიათ გადაუხვიონ პაქტით ნაკისრ ვალდებულებებს იმდენად, რამდენადაც ამას მოითხოვს მდგომარეობის სიმძაფრე, იმ პირობით, რომ ეს ღონისძიებები შეუთავსებელი არ იქნება მათ მიერ საერთაშორისო სამართლით ნაკისრ სხვა ვალდებულებებთან და არ მოიცავს დისკრიმინაციას რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის ან სოციალური წარმოშობის საფუძველზე“ [5, 2]. თუმცა, ამ მუხლით დადგინდა, რომ შეზღუდვა არ ეხება პაქტის მე-6, მე-7, მე-8 (1 და 2 პუნქტები), მე-11, მე-15, მე-16 და მე-18 მუხლებით დაცულ უფლებებს, რაც ყველა ადამიანს და მათ შორის უმცირესობებსაც ეხება.

მე-4 მუხლი, ასევე, ადგენს: „წინამდებარე პაქტის თითოეულმა მონაწილე სახელმწიფომ, რომელიც იყენებს შეზღუდვის უფლებას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის საშუალებით დაუყოვნებლივ უნდა შეატყობინოს წინამდებარე პაქტის მონაწილე სხვა სახელმწიფოებს, თუ რომელი დებულებები შეზღუდა და შეზღუდვის მიზეზები. ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის საშუალებით უნდა შეატყობინოს ასეთი შეზღუდვის შეწყვეტის თარიღი“ [5, 2].

ეროვნულ უმცირესობათა ინტერესების დაცვა ასახულია, ასევე, „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციაში“ [6], რომელიც მიღებული იქნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის მიერ 1979 წლის 18 დეკემბერს, ძა-

ლაში შევიდა 1981 წლის 3 სექტემბერს. საქართველო მას მიუერთდა 1994 წელს. კონვენციის პრეამბულაში აღინიშნა: „შეშფოთებული არიან, რომ სხვადასხვა დოკუმენტების მიუხედავად წინანდებურად ხდება ქალთა მნიშვნელოვანი დისკრიმინაცია... ადასტურებენ, რომ საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების განმტკიცება, საერთაშორისო დაძაბულობის შენელება, ყველა სახელმწიფოს ურთიერთანამშრომლობა, მათი სოციალური და ეკონომიკური სისტემების მიუხედავად, საყოველთაო და სრული განიარაღება, განსაკუთრებით – ბირთვული განიარაღება მკაცრი და ეფექტიანი საერთაშორისო კონტროლით, ქვეყნებს შორის ურთიერთობაში სამართლიანობის, თანასწორობის და ურთიერთსარგებლობის პრინციპების დამკვიდრება და უცხოეთისა და კოლონიური ბატონობისა და უცხოეთის ოკუპაციის ქვეშ მყოფი ხალხების თვითგამორკვევისა და დამოუკიდებლობის უფლების განხორციელება, აგრეთვე, ეროვნული სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემა ხელს შეუწყობს სოციალურ პროგრესს და განვითარებას“ [6, 1].

1989 წლის 20 ნოემბრის გაეროს „ბავშვის უფლებების შესახებ“ კონვენციის [7], რომელსაც საქართველო შეუერთდა 1994 წლის 2 ივლისს, ოცდამეათე მუხლით განისაზღვრა: „იმ სახელმწიფოებში, სადაც არსებობენ ეთნიკური, რელიგიური ან ენობრივი ჯგუფები ან მკვიდრი მოსახლეობის წარმომადგენელი პირები, ბავშვს, რომელიც ასეთ უმცირესობებს ან მკვიდრ მოსახლეობას ეკუთვნის, უარი არ უნდა ეთქვას უფლებაზე, თავისი ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად ისარგებლოს თავისი კულტურით, თავისი რელიგიით და აღასრულოს მისი რიტუალები, აგრეთვე ისარგებლოს მშობლიური ენით“ [7, 5].

ეროვნულ უმცირესობათა უფლებები დაცულია, ასევე, 1960 წლის 14 დეკემბერს პარიზში მიღებული „განათლებაში დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო კონვენციით“ და 1966 წლის „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტით“.

ეროვნული უმცირესობა განსაკუთრებით დაცვულია „ეროვნული უმცირესობის დაცვის შესახებ ჩარჩო კონვენციით“ [10], რომელიც ევროსაბჭოს მიერ მიღებული იქნა სტრასბურგში 1995 წლის 1 თებერვალს, ხელი მოაწერა 42-მა და რატიფიცირება მოახდინა 35-მა სახელმწიფომ. საქართველომ მას ხელი 2000 წლის 21 იანვარს მოაწერა, რატიფიცირება კი მოახდინა 2005 წლის 13 ოქტომბერს. დოკუმენტის თავისებურებაა ის, რომ პირველ ეტაპზე ქვეყანა ხელს აწერს მას, კისრულობს ვალდებულებას კონვენცია მოარგოს

ქვეყნის პოლიტიკის სტრატეგიას და სპეციფიკას, შექმნას შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზა ეროვნული უმცირესობების შესახებ და მოახდინოს მისი რატიფიცირება. კონვენციაში ასახული სიტყვა „ჩარჩო“, საქართველოს, ისე როგორც ყველა მონაწილე სახელმწიფოს თავისუფალ სივრცეს აძლევს განმარტოს კონვენციის დებულებები ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობის მახასიათებლების და სახელმწიფო პოლიტიკის შესატყვისად. კონვენციის პრეამბულაში აღნიშნულია, რომ ნევრმა სახელმწიფოებმა გადამწყვიტეს „მათ ტერიტორიებზე ეროვნული უმცირესობების არსებობის დაცვა“ იქვე აღინიშნა, რომ; „პლურალისტური და ჭეშმარიტად დემოკრატიული საზოგადოება არა მხოლოდ პატივს უნდა სცემდეს ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილი თითოეული პირის ეთნიკურ, ლინგვისტურ და რელიგიურ თვითმყოფადობას, არამედ ასევე უნდა შექმნას სათანადო პირობები, რომლებიც საშუალებას მისცემენ მათ გამოამჟღავნონ, დაიცვან და განავითარონ თავიანთი თვითმყოფადობა“. „ეროვნული უმცირესობის დაცვის შესახებ ჩარჩო კონვენციის“ პირველი მუხლით: „ეროვნული უმცირესობებისა და იმ პირების უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა, რომლებიც მიეკუთვნებიან ამგვარ უმცირესობებს, წარმოადგენს ადამიანის უფლებების საერთაშორისო დაცვის შემადგენელ ნაწილს და როგორც ასეთი, არის საერთაშორისო თანამშრომლობის სფერო“ [10, 1]. მე-3 მუხლით დადგენილი იქნა, რომ: „ყოველ პირს, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, უფლება აქვს, თავისუფლად აირჩიოს, რომ მას მოეპყრან ან არ მოეპყრან, როგორც ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენელს და დაუშვებელია ამ არჩევნიდან ან ამ არჩევანთან დაკავშირებული უფლებებდან გამომდინარე რაიმე გადახვევა. პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს, შეუძლიათ ინდივიდუალურად ისევე, როგორც სხვებთან ერთად კავშირში, განახორციელონ ის უფლებები და ისარგებლონ იმ თავისუფლებებით, რომლებიც გამომდინარეობენ წინამდებარე ჩარჩო კონვენციით უზრუნველყოფილი პრინციპებიდან.“ [10, 2] კონვენციის მე-4 მუხლით: „მხარეები იღებენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირების კანონის წინაშე თანასწორობა და კანონის მიერ მათი თანაბარი დაცვა. ამ მიმართებით აკრძალულია ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილებაზე დაფუძნებული ნებისმიერი დისკრიმინაცია. აუცილებლობის შემთხვევაში, მხარეები იღებენ ვალდებულებას მიიღონ ადეკვატური ზომები იმისათვის, რომ ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტი-

კური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ხელი შეუწყო მთლიანი და ეფექტური თანასწორობის დამკვიდრებას იმ პირებს შორის, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობას და იმათ შორის, რომლებიც მიეკუთვნებიან უმრავლესობას. ამ მხრივ, ისინი სათანადოდ გაითვალისწინებენ იმ პირთა სპეციფიკურ მდგომარეობას, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს“ მე-5 მუხლით: „მხარეები იღებენ ვალდებულებას, შეუქმნან აუცილებელი პირობები იმ პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს, მათი კულტურის შენარჩუნებისა და განვითარებისათვის და მათი თვითმყოფადობის ძირითადი ელემენტების, კერძოდ, რელიგიის, ენის, ტრადიციებისა და კულტურული მემკვიდრეობის დასაცავად“ [39, 2]. ჩარჩო კონვენციაში სიტყვა „ჩარჩო“ სახელმწიფოებს თავისუფალ სივრცეს აძლევს განმარტონ მოცემული კონვენციის დებულებები მათი ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობის მახასიათებლების და სახელმწიფო პოლიტიკის შესატყვისად. თუმცა, კონვენციის საბაზო მოთხოვნების ირგვლივ ვაჭრობა დაუშვებელია და არამოლაპარაკებად სფეროში ექცევა.

ეროვნული უმცირესობების დაცვასთან დაკავშირებით გარდა იურიდიული ძალის მქონე საერთაშორისო შეთანხმებებისა არსებობს ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის (ეუთოს) მრავალი პოლიტიკური დოკუმენტი. ისინი, მართალია, იურიდიულად სავალდებულო შესასრულებელნი არ არიან, მაგრამ განსაკუთრებული ღირებულებები აქვთ. ისინი ყველა მონაწილე ქვეყნის თანხმობის საფუძველზეა მიღებული და პოლიტიკურ რეკომენდაციებს წარმოადგენენ. ერთ-ერთი ასეთი დოკუმენტია 1990 წლის კოპენჰაგენის ექსპერტთა თათბირის შედეგად შექმნილი დოკუმენტი [1]. ეს პირველი დოკუმენტია, სადაც დემოკრატიულ სახელმწიფოში ეროვნულ უმცირესობათა უფლებების მინიმალური პაკეტია აღწერილი, ესაა: არა დისკრიმინაციას; თანასწორობის ნახალისება; კულტურის, რელიგიის, ენის და ტრადიციების შენარჩუნება; შეკრებათა, აზრის, სიტყვის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება; განათლების ხელმისაწვდომობა; საზღვარგარეთ კონტაქტები და თანამშრომლობა; საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობა, იძულებითი ასიმილაციის აკრძალვა და სხვა. განსაკუთრებულად ღირებულია ეუთოს 1975 წლის დასკვნითი დოკუმენტი, 1983 წლის მადრიდის დოკუმენტი, 1989 წლის ვენის დოკუმენტი და 1991 წლის ეროვნული უმცირესობების ექსპერტთა შეხვედრის ანგარიში. ამ უკანასკნელს ეუთოს ოფიცია-

ალური დოკუმენტის სტატუსი აქვს, შეიცავს გარკვეულ მექანიზმებს ეროვნულ უმცირესობათა უფლებების რეალიზაციისათვის. თუმცა მას პირდაპირი გაგებით სავალდებულო ძალა არ გააჩნია. საერთაშორისო ორგანიზაციების სხვა პოლიტიკური დოკუმენტებია: გაეროს 1992 წლის დეკლარაცია იმ პირთა უფლებების შესახებ, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ, ეთნიკურ, რელიგიურ და ენობრივ უმცირესობებს; 1975 წლის ეუთოს ჰელსინკის დოკუმენტი; ეუთოს მადრიდის დოკუმენტი.

ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვის კუთხით შიდა საკანონმდებლო ნორმებიდან მნიშვნელოვანია ქვეყნის ძირითადი კანონი, საქართველოს კონსტიტუცია [11]. მასში ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვა როგორც ადამიანის უნივერსალური უფლებების ქრილში, ასევე, უშუალოდ ეროვნული უმცირესობების უფლებების ფარგლებშია წარმოდგენილი. საქართველოს კონსტიტუციის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილია: „სახელმწიფო ცნობს და იცავს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებებს. ხელისუფლების განხორციელებისას ხალხი და სახელმწიფო შეზღუდული არიან ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით, როგორც უშუალოდ მოქმედი სამართლით. კონსტიტუცია არ უარყოფს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, რომლებიც აქ არ არის მოხსენიებული, მაგრამ თავისთავად გამომდინარეობს კონსტიტუციის პრინციპებიდან.“ კონსტიტუციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი ადგენს: „სახელმწიფო ზრუნავს საზოგადოებაში სოციალური სამართლიანობის, სოციალური თანასწორობისა და სოციალური სოლიდარობის პრინციპების განმტკიცებაზე.“ მე-9 მუხლი, კი იცავს რა ზოგადად ადამიანის ღირსებას პრიორიტეტულად, იმპერატიულად აწესებს: „ადამიანის ღირსება ხელშეუვალია და მას იცავს სახელმწიფო. დაუშვებელია ადამიანის წამება, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობა, არაადამიანური ან დამამცირებელი სასჯელის გამოყენება.“ მე-10 მუხლით დაცულია სიცოცხლის უფლება. მე-11 მუხლი ადგენს: „ყველა ადამიანი სამართლის წინაშე თანასწორია. აკრძალულია დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, სქესის, წარმოშობის, ეთნიკური კუთვნილების, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, სოციალური კუთვნილების, ქონებრივი ან ნოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან სხვა ნიშნის მიხედვით. საერთაშორისო ნორმების და საქართველოს კანონ-

მდებლობის შესაბამისად საქართველოს მოქალაქეებს, განურჩევლად მათი ეთნიკური, რელიგიური თუ ენობრივი კუთვნილებისა, უფლება აქვთ ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე შეინარჩუნონ და განავითარონ თავიანთი კულტურა, ისარგებლონ დედაენით პირად ცხოვრებაში ან საჯაროდ.“ მე-14 მუხლით, ყველასათვის დაცულია თავისუფალი მიმოსვლის უფლება, მე-15 მუხლი იცავს თითოეული ადამიანის „პირად სივრცეს“, მე-16 მუხლი ადგენს, რომ: „ყოველ ადამიანს აქვს რწმენის, აღმსარებლობისა და სინდისის თავისუფლება.“ მე-17 მუხლით: „ აზრისა და მისი გამოხატვის თავისუფლება დაცულია. დაუშვებელია ადამიანის დევნა აზრისა და მისი გამოხატვის გამო. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია.“ საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლი განსაზღვრავს: ყველას აქვს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მასთან დაკავშირებული საქმის გონივრულ ვადაში სამართლიანად განხილვის უფლება.“ამასთანავე, საქართველოს კონსტიტუცია ყველას უფლებად აღიარებს: მე-19 მუხლით საკუთრების უფლებას, მე-20 მუხლით შემოქმედების თავისუფლებას, 21-მუხლით შეკრების თავისუფლებას, 22-ე მუხლით გაერთიანების უფლებას, 26-ე მუხლით შრომის თავისუფლებას, 27-ე მუხლით განათლების უფლებას, 29-ე მუხლით ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში ცხოვრებას. საქართველოს კონსტიტუცია სხვა უფლებებთან ერთად საქართველოს მოქალაქეთა უფლებებად მიიჩნევს 23-ე მუხლით პოლიტიკური პარტიის შექმნის და მასში მონაწილეობის უფლებას, 24-ე მუხლით – არჩევნებში პასიური და აქტიური მონაწილეობის უფლებას, 25-ე მუხლით – საჯარო თანამდებობის დაკავების უფლება, 28-ე მუხლით ჯანმრთელობის უფლება, 37-ე მუხლით – პარლამენტის წევრად არჩევის უფლება 50-ე მუხლით – პრეზიდენტად არჩევის უფლებას და 63-ე მუხლით მოსამართლედ დანიშვნის უფლება. ცხადია, ყველა ეს უფლება განკუთვნილია როგორც მკვიდრი მოსახლეობისათვის, უშუალოდ ქართველებისთვის, ასევე ეროვნული უმცირესობებისთვის, თუმცა, მნიშვნელოვანია მათი ეფექტური რეალიზაცია. საქართველოს შიდა კანონმდებლობაში ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვა უზრუნველყოფილია, ასევე, რიგი კანონებით: 2005 წლის საქართველოს კანონი „ზოგადი განათლების შესახებ“ [12], მუხლები: მე-8 და მე-13; 1997 წლის საქართველოს კანონი „ჯანმრთელობის შესახებ“, მუხლი მე-6; 2004 წლის საქართველოს კანონი „უმალღესი განათლების შესახებ“ [13], მე-16 მუხლის „დ“ პუნქტი; „ადრეული და

სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ“ 2016 წლის საქართველოს კანონის [14] 5.2 და 23-ე მუხლები; 2011 წლის „სპეციალური პროფესიული განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონი [15] მუხლი 5; „პროფესიული განათლების შესახებ“ 2018 წლის კანონის მე-2 და მე-4 მუხლები; 2010 წლის საქართველოს ორგანული კანონი, საქართველოს შრომის კოდექსის [16] მე-2 მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტები; „მაუწყებლობის შესახებ“ 2004 წლის საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი [17]. 2015 წლის საქართველოს კანონის „საჯარო სამსახურის შესახებ“ [18] მე-9 მუხლი; 1999 წლის საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის [19] 1-ლი მუხლის მე-2 პუნქტი, მე-4 მუხლი, 117-ე მუხლი; 2014 წლის ორგანული კანონის „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ [20] მე-5, მე-6, 23-ე მუხლები; 2012 წლის ორგანული კანონი „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“ [21] მე-2 და მე-3 მუხლები; 1999 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის [22] 142-ე მუხლი, რომელიც დასჯადად აცხადებს შემდეგი დეფინიციის შემადგენლობას: „ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევა მათი ენის, სქესის, ასაკის, მოქალაქეობის, წარმოშობის, დაბადების ადგილის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან ნოდებრივი მდგომარეობის, რელიგიის ან რწმენის, სოციალური კუთვნილების, პროფესიის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების გამო ან სხვა ნიშნით, რამაც არსებითად ხელყო ადამიანის უფლება.... იგივე ქმედება: ა) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით; ბ) რამაც მძიმე შედეგი გამოიწვია. ამავე კოდექსის 142¹ მუხლი სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას აწესებს ისეთი ქმედებისთვის, როგორცაა: „რასობრივი დისკრიმინაცია, ესე იგი ქმედება, ჩადენილი ეროვნული ან რასობრივი მტრობის ან განხეთქილების ჩამოგდების, ეროვნული პატივისა და ღირსების დამცირების მიზნით, აგრეთვე რასის, კანის ფერის, ეროვნული ან ეთნიკური კუთვნილების ნიშნით ადამიანის უფლებების პირდაპირი ან არაპირდაპირი შეზღუდვა ანდა იმავე ნიშნით ადამიანისათვის უპირატესობის მინიჭება, რამაც არსებითად ხელყო მისი უფლება; იგივე ქმედება, ჩადენილი: ა) სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ან/და ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარით; ბ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, ან ჩადენილი პირთა ჯგუფის მიერ; რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი. განსაკუთრებუ-

ლი ყურადღების ღირსია 2014 წლის 2 მაისის საქართველოს კანონი, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ [23]. აღნიშნული კანონის 1-ლი მუხლის თანახმად: „კანონის მიზანია დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა და ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით თანასწორად სარგებლობის უზრუნველყოფა რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, ასაკის, მოქალაქეობის, წარმოშობის, დაბადების ადგილის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, რელიგიის ან რწმენის, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, პროფესიის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, შეზღუდული შესაძლებლობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების ან სხვა ნიშნის მიუხედავად.“ ამავე კანონის მე-2 მუხლი ადგენს: „საქართველოში აკრძალულია ნებისმიერი სახის დისკრიმინაცია. პირდაპირი დისკრიმინაცია არის ისეთი მოპყრობა ან პირობების შექმნა, რომელიც პირს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით სარგებლობისას ამ კანონის პირველი მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე ნიშნის გამო არახელსაყრელ მდგომარეობაში აყენებს ანალოგიურ პირობებში მყოფ სხვა პირებთან შედარებით ან თანაბარ მდგომარეობაში აყენებს არსებითად უთანასწორო პირობებში მყოფ პირებს, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ამგვარი მოპყრობა ან პირობების შექმნა ემსახურება საზოგადოებრივი წესრიგისა და ზნეობის დასაცავად კანონით განსაზღვრულ მიზანს, აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ხოლო გამოყენებული საშუალებები თანაზომიერია ასეთი მიზნის მისაღწევად. ირიბი დისკრიმინაცია არის ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ფორმით ნეიტრალური და არსით დისკრიმინაციული დებულება, კრიტერიუმი ან პრაქტიკა პირს ამ კანონის პირველი მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე ნიშნის გამო არახელსაყრელ მდგომარეობაში აყენებს ანალოგიურ პირობებში მყოფ სხვა პირებთან შედარებით ან თანაბარ მდგომარეობაში აყენებს არსებითად უთანასწორო პირობებში მყოფ პირებს, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ამგვარი მდგომარეობა ემსახურება საზოგადოებრივი წესრიგისა და ზნეობის დასაცავად კანონით განსაზღვრულ მიზანს, აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ხოლო გამოყენებული საშუალებები თანაზომიერია

ასეთი მიზნის მისაღწევად.

ამავე მუხლით: „განსხვავებული მოპყრობა, პირობების შექმნა ან/და მდგომარეობა დასაშვებია, თუ არსებობს სახელმწიფოს დაუძლეველი ინტერესი და სახელმწიფოს ჩარევა აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

აღნიშნული კანონის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგინდა: „დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად განხორციელებულმა ღონისძიებებმა ან ამ კანონის პირველი მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე ნიშნის მქონე პირის ან პირთა ჯგუფის მიერ საკუთარი უფლებების განხორციელებამ/დაცვამ არ უნდა ხელყოს საჯარო წესრიგი, საზოგადოებრივი უსაფრთხოება ან/და სხვათა უფლებები.“

2014 წელს 27 ივნისს, ერთი მხრივ, საქართველოსა და მეორე მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის“ [24] დადებული „ასოციირების შესახებ შეთანხმების პრეამბულაში გაცხადებულ იქნა, რომ; „ითვალისწინებენ მხარეებს შორის მჭიდრო კავშირებსა და აღიარებენ საერთო სურვილს, შემდგომში განავითარონ, გააძლიერონ და გააღრმავონ ურთიერთობები ამბიციური და ინოვაციური გზით; ცნობენ საქართველოს ევროპულ მისწრაფებებსა და ევროპულ არჩევანს; აღიარებენ რომ ის საერთო ღირებულებები, რომლებსაც ეფუძნება ევროკავშირი – დემოკრატია, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვა და კანონის უზენაესობა – ასევე წარმოადგენს პოლიტიკური ასოციირებისა და ეკონომიკური ინტეგრაციის ქვაკუთხედს“; იქვე აღინიშნა, რომ „საქართველო, აღმოსავლეთ ევროპული ქვეყანა, ვალდებულია იხელმძღვანელოს ამ ღირებულებებით და ხელი შეუწყოს მათ დამკვიდრებას; ...ადამიანის უფლებების, მათ შორის იმ პირების უფლებების, რომლებიც მიეკუთვნებიან უმცირესობებს, დემოკრატიული პრინციპების, კანონის უზენაესობისა და კარგი მმართველობის პატივისცემა“; შეთანხმებაში მითითებულ ადამიანის უფლებების, მათ შორის უმცირესობათა უფლებების ეფექტური რეალიზაციის მიზნით იქვე ადასტურებენ, რომ ვალდებულებას იღებენ: „ყველა პრინციპისა და დებულების მიმართ, რომელიც გათვალისწინებულია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდებით, ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო), კერძოდ კი 1975 წლის ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კონფერენციის ჰელსინკის დასკვნითი აქტით, 1991 წლისა და, შესაბამისად, 1992 წლის მადრიდის, სტამბულისა და ვენის კონფერენ-

ციების დასკვნითი დოკუმენტებით და 1990 წლის პარიზის ქარტიით ახალი ევროპისათვის, ასევე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1948 წლის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციითა და 1950 წლის ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა დაცვის შესახებ ევროპული კონვენციით.“ აღნიშნულ ნორმატიულ აქტებში ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვის ფასეულობა განსაკუთრებული აქტუალობით არის წარმოდგენილი.

საქართველოს მთავრობის 2009 წლის 8 მაისის №348 განკარგულებით დამტკიცებული „შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციით“ [25] განისაზღვრა ეროვნული უმცირესობების თვითმყოფადობის შენარჩუნებისათვის განსახორციელებელი ვალდებულებები, ასევე, აღიარებულ იქნა: „ეროვნულ უმცირესობებს მიკუთვნებულ პირთა თავისუფალი არჩევანის უფლება – მოექცნენ თუ არა მათ, როგორც ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენლებს და ეროვნულ უმცირესობებს მიკუთვნებულ პირთა უფლება, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად განახორციელონ ის უფლებები და თავისუფლებები, რომლებიც გამომდინარეობს საქართველოს კონსტიტუციასა და ეროვნული უმცირესობების დაცვის შესახებ ევროპული ჩარჩო კონვენციიდან“ [მუხლი 2, 3].

ეროვნულ უმცირესობათა უფლებების დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის უზრუნველყოფის სტრატეგიების ძირითადი პოსტულატები განისაზღვრა საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 17 აგვისტოს №1740 განკარგულებით დამტკიცებული „სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგიისა და 2015-2020 წწ. სამოქმედო გეგმით“ [26]. მასში აღინიშნა, რომ: ეთნიკურ უმცირესობათა უფლებების დაცვა და მრავალფეროვნებასა და პლურალიზმზე დაფუძნებული საზოგადოების ხელშეწყობა მნიშვნელოვნად განაპირობებს ქვეყნის დემოკრატიულობის ხარისხს და განვითარებას. საქართველოს სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგია მიზნად ისახავს სამოქალაქო თანხმობისა და თანასწორობის უზრუნველყოფას და ეთნიკური თუ კულტურული მრავალფეროვნების დაცვის გზით სამოქალაქო ინტეგრაციის პოლიტიკის ეფექტიან განხორციელებას. სტრატეგია ორიენტირებულია ყველა მოქალაქისათვის – განურჩევლად ეთნიკური, კულტურული თუ სხვა ნიშნებისა – თანაბარი შესაძლებლობების შექმნაზე. განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს მცირერიცხოვანი და მონყვლადი

ეთნიკური ჯგუფების საკითხზე მუშაობა.

აღნიშნული ნორმატიული აქტების ეფექტური იმპლემენტაცია, ეროვნული უმცირესობებისთვის უზრუნველყოფს: გამოხატვის თავისუფლებას; მშვიდობიანი შეკრებისა და გაერთიანების, ასევე რწმენისა და რელიგიის თავისუფლებას; გაერთიანების თავისუფლებას; გამოხატვის თავისუფლებას; მშვიდობიანი შეკრების უფლებას; რელიგიის თავისუფლებას; მედიაზე ხელმისაწვდომობის უფლებას; ლინგვისტურ უფლებებს; კულტურული უფლებებით სარგებლობას; საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქმედით მონაწილეობას, სოციალურ და ეკონომიკურ უფლებებს. აღნიშნულით კი მიღწევადია ეროვნული უმცირესობების ინკლუზიური ზრდა, რაც გამართლებული და სასურველია როგორც ეროვნული უმცირესობების მიზნებისათვის – არ მოხდება მათი იძულებითი ასიმილაცია სამოქალაქო ინტეგრაციის პირობებში, ისე ქვეყნის მთლიანობისთვის, რადგან გამორიცხული იქნება ეროვნული უმცირესობების მცდელობები თვითგამორკვევის უფლების გამოსაყენებლად.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. ადამიანური განზომილების კოპენჰაგენის შეხვედრის დოკუმენტი, 1990.
2. 1948 წლის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია.
3. 1949 წლის „გენოციდის დანაშაულის თავიდან აცილებისა და დასჯის შესახებ“ კონვენცია.
4. 1965 წლის „რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოსაფხვრელად“, საერთაშორისო კონვენცია.
5. 1966 წლის „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტი“.
6. 1979 წლის „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოსაფხვრის კონვენცია“.
7. 1989 წლის „ბავშვის უფლებების შესახებ“ კონვენცია.
8. 1966 წლის „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი“.
9. 1960 წლის „განათლებაში დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო კონვენცია“.
10. 1995 წლის „ეროვნული უმცირესობის დაცვის შესახებ ჩარჩო კონვენცია“.

11. საქართველოს კონსტიტუცია, თბილისი, 1995.
12. 2005 წლის საქართველოს კანონი „ზოგადი განათლების შესახებ“.
13. 2004 წლის საქართველოს კანონი „უმალლესი განათლების შესახებ“.
14. 2016 წლის საქართველოს კანონი, „ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ“.
15. 2011 წლის საქართველოს კანონი, „სპეციალური პროფესიული განათლების შესახებ“.
16. 2010 წლის საქართველოს ორგანული კანონი, საქართველოს შრომის კოდექსი.
17. 2004 წლის საქართველოს კანონი, „მაუნყებლობის შესახებ“.
18. 2015 წლის საქართველოს კანონი „საჯარო სამსახურის შესახებ“.
19. 1999 წლის საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი.
20. 2014 წლის ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“.
21. 2012 წლის ორგანული კანონი „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“.
22. 1999 წლის სისხლის სამართლის კოდექსი.
23. 2014 წლის, 2 მაისის, საქართველოს კანონი, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“.
24. 2014 წელს დადებული „ასოციირების შესახებ შეთანხმება“.
25. საქართველოს მთავრობის 2009 წლის 8 მაისის №348 განკარგულებით დამტკიცებული „შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია“.
26. საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 17 აგვისტოს №1740 განკარგულებით დამტკიცებული „სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგიისა და 2015-2020 წწ. სამოქმედო გეგმა“.

**Title of the Article: The Current Normative Space of Georgia on the
Rights of National Minorities**

Summary

The paper examines the current normative acts in Georgia on the protection of the rights of national minorities, including, both international and domestic normative legislation. Furthermore, given the fact that the rights of national minorities are part of human rights, with reference to preserving the rights of national minorities here is also presented current normative acts in Georgia, both on human rights and on protecting the rights of national minorities.